

Rodzaje bezrobocia. Zróżnicowanie stopy bezrobocia w wybranych państwach

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Rodzaje bezrobocia. Zróżnicowanie stopy bezrobocia w wybranych państwach

Źródło: Gerd Altmann, dostępny w internecie: www.pixabay.com, Pixabay License, <https://pixabay.com/pl/service/terms/#license>.

Kogo można zaliczyć do grona osób bezrobotnych? Czy matka, która zrezygnowała z pracy zarobkowej i zajmuje się wychowaniem dzieci oraz prowadzeniem domu, jest osobą bezrobotną? Czy emeryt, który utrzymuje się wyłącznie ze świadczenia emerytalnego, szukając jednocześnie dodatkowego źródła zarobku, jest osobą bezrobotną? Może Twój rówieśnik, który uczy się i jeszcze nie pracuje, zasila grono bezrobotnych lub osoba pełnoletnia, lecz niepełnosprawna, którą utrzymuje Państwo, należy do osób bezrobotnych? A czy może bezrobotną jest kobieta, która nie musi pracować, ponieważ jej mąż zarabia na tyle dużo, że jest w stanie bez problemu utrzymać rodzinę? Otóż o żadnej z tych osób nie możemy powiedzieć, że są osobami bezrobotnymi. Status bezrobotnego bowiem posiada człowiek, który – według norm międzynarodowych – spełnia określone warunki łącznie:

- nie wykonuje żadnej pracy zarobkowej (nie jest nigdzie zatrudniony ani nie prowadzi swojej działalności gospodarczej),
- jest osobą aktywną zawodowo, czyli jest zdolny podjąć pracę (nie przeszkadza mu stan zdrowia, niepełnosprawność itd.) i gotowy do jej podjęcia (zgłasza swoją chęć, swój akces na rynek pracy), a także którego nie utrzymują już rodzice (opiekunowie),
- nie utrzymuje się ze źródeł niezarobkowych (np. renty, emerytury).

- Wymienisz i scharakteryzujesz rodzaje bezrobocia.
- Zdefiniujesz i obliczysz stopę bezrobocia.
- Przedstawisz stan i dynamikę wielkości stopy bezrobocia na świecie.
- Porównasz kraje o wysokich i niskich wartościach stopy bezrobocia oraz wyjaśnisz przyczyny tego zróżnicowania.
- Zaproponujesz instrumenty aktywizacji zawodowej.

Bezrobocie i jego rodzaje

Bezrobocie to zjawisko braku pracy zarobkowej dotyczące osób zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia. Pojęcie to nie obejmuje zatem osób, które nie chcą podjąć żadnej pracy, nie muszą pracować (ponieważ korzystają ze świadczeń rentowych, emerytalnych lub uczą się, utrzymując się z pieniędzy od rodziców czy prawnych opiekunów) i nie mogą być zatrudnione, gdyż są niezdolni do pracy.

Istnieją różne rodzaje bezrobocia. Można je podzielić na przykład ze względu na przyczyny. Oto niektóre z nich:

- **frykcyjne (przejściowe)** – krótkotrwałe, związane np. z poszukiwaniem lepszej pracy lub zmianą miejsca zamieszkania;
- **strukturalne (technologiczne)** – związane z niedostosowaniem kwalifikacji i wykształcenia pracowników do zmieniających się wymagań rynku pracy (np. w związku z restrukturyzacją przemysłu); szczególnie odczuwalne w rejonach, gdzie dominowała dotąd jedna gałąź przemysłu lub usług (np. turystyka, górnictwo, przemysł stoczniowy);
- **koniunkturalne (cykliczne)** – związane z okresowo zmieniającą się koniunkturą gospodarczą powodującą wzrost bezrobocia w czasie recesji i spadek w okresie [wzrostu gospodarczego](#);
- **technologiczne** – wynikające z postępu technologicznego; jest powodem zastępowania pracy ludzi pracą maszyn i urządzeń;
- **sezonowe** – jest uwarunkowane porą roku i związanymi z nią zmianami pogodowymi, wegetacją roślin itp.; występuje w zakładach pracy sezonowej np. w budownictwie, rolnictwie i innych; sezonowy charakter ma również bezrobocie absolwentów; wynika również z sezonowości produkcji w niektórych dziedzinach gospodarki, uzależnionych od warunków klimatycznych np. budownictwo;
- **utajone** – nierejestrowane, trudno je obliczyć, gdyż związane jest z: 1) zatrudnianiem większej liczby osób niż jest to faktycznie potrzebne (gospodarka komunistyczna, a współcześnie rolnictwo); 2) zatrudnianiem osób na stanowiskach poniżej ich kwalifikacji; 3) rezygnacją z poszukiwania pracy wynikającą ze zniechęcenia po wielu bezskutecznych próbach.

Innym kryterium jest podział ze względu na czas bezrobocia:

- krótkookresowe (do 3 miesięcy),
- średniookresowe (od 3 do 12 miesięcy),
- długookresowe (powyżej 1 roku),
- chroniczne (długotrwałe).

Wraz z postępem technologicznym praca ludzka jest zastępowana pracą maszyn. Prowadzi to do bezrobocia technologicznego.

Źródło: By ICAPlants - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>, dostępny w internecie: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Float_Glass_Unloading.jpg.

Stopa bezrobocia

Aby zmierzyć wielkość bezrobocia w państwach lub regionach i porównać je między sobą, oblicza się stopę bezrobocia (S_b), czyli procentowy udział bezrobotnych (zarejestrowanych) w ogólnej liczbie ludności aktywnej zawodowo. Do tej ostatniej grupy zalicza się zarówno pracujących, jak i poszukujących pracy. Nie obejmuje ona ludności biernej zawodowo, czyli takiej, która nie wyraża chęci do pracy i utrzymuje się z niezarobkowych źródeł utrzymania (renty, emerytury, pensji rodziców, współmałżonka).

$$S_b = \frac{B}{A_z} \cdot 100 [\%]$$

Gdzie:

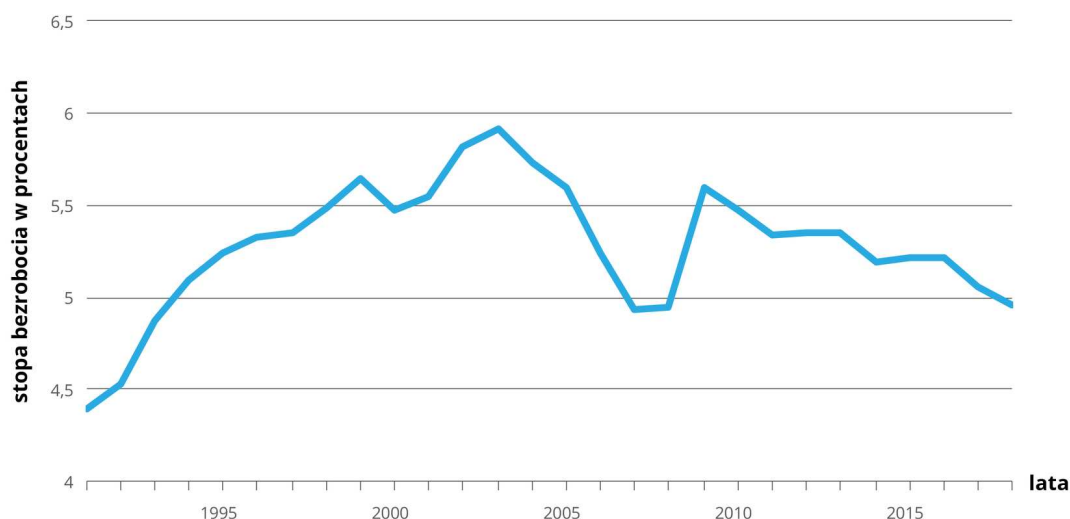
B - liczba osób bezrobotnych w danym miejscu i czasie,

A_z - liczba ludności aktywnej zawodowo w danym miejscu i okresie.

Polecenie 1

Oblicz stopę bezrobocia w miejscowości X w 2018 roku, wiedząc, że zamieszkiwało ją wówczas 200 000 mieszkańców, z czego 75% z nich była aktywna zawodowo, a liczba pracujących wynosiła wtedy 135 000.

Stopa bezrobocia na świecie od kilkunastu lat wykazuje tendencję malejącą i obecnie jest na poziomie niecałych 5%. Na uwagę zasługuje jednak okres światowego kryzysu gospodarczego (rok 2009), kiedy odnotowano bardzo duży wzrost tego współczynnika. Od tego momentu zaczął on się zmniejszać i osiągnął wartość jak w roku 2007 (nieco poniżej 5%).

Stopa bezrobocia na świecie w latach 1991-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Światowego:

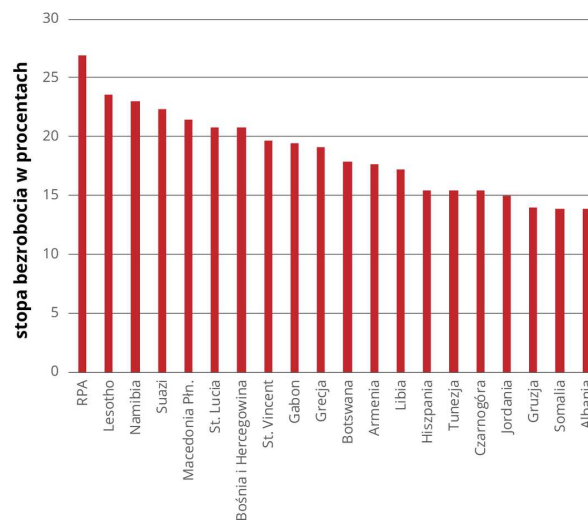
<https://data.worldbank.org/indicator/sl.uem.totl.zs>.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Najwyższą stopą bezrobocia odznaczają się zwykle kraje słabo rozwinięte (w tym wiele krajów afrykańskich, wyspiarskich, które utrzymują się głównie z turystyki), kraje wysoko rozwinięte znajdujące się obecnie w recesji gospodarczej (na przykład Hiszpania czy Grecja), a także kraje postsocjalistyczne. Natomiast najniższa stopa bezrobocia występuje najczęściej w krajach wysoko rozwiniętych oraz w krajach intensywnie rozwijających się (na przykład położonych w Azji Południowo-Wschodniej, Południowej, częściowo w Ameryce Łacińskiej). W niektórych krajach afrykańskich występuje bezrobocie ukryte, zatem wartości stopy bezrobocia są tam pozornie bardzo niskie.

Polecenie 2

Wyjaśnij przyczyny wysokich i niskich wartości stopy bezrobocia w poniższych krajach.

Kraje o najwyższej stopie bezrobocia w 2018 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Światowego.

Źródło: *Englishsquare.pl sp. z o.o.*, CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Polecenie 3

Przeanalizuj poniższe sposoby zwalczania bezrobocia. Następnie zaproponuj kilka instrumentów aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.

Przykładowe sposoby zwalczania bezrobocia:

- dążenie do ograniczenia przyrostu naturalnego,
- **modernizacja** gospodarki dzięki zagranicznej pomocy finansowej,
- więcej miejsc pracy w sektorze państwowym,
- ograniczenie biurokracji w funkcjonowaniu małych i średnich przedsiębiorstw,
- udzielanie korzystnych kredytów na tworzenie nowych miejsc pracy i własnej działalności gospodarczej,
- organizowanie pośrednictwa pracy,
- szkolenia podnoszące kwalifikacje lub przekwalifikowanie,
- elastyczne prawo pracy,
- redukcja nadgodzin,
- programy umożliwiające przechodzenie na wcześniejsze emerytury.

Słownik

fluktuacja pracowników

przemieszczanie się pracowników w strukturach organizacji zakładu pracy lub poza nim; obejmuje ona: zatrudnianie, zwalnianie, wymianę i odchodzenie pracowników z miejsca pracy

koniunktura

całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe (encyklopedia.pwn.pl)

modernizacja

unowocześnienie i usprawnienie czegoś (sjp.pwn.pl)

recesja

okres spadku i zastoju w rozwoju gospodarczym (sjp.pwn.pl)

restrukturyzacja

zmiana struktury gospodarczej kraju lub przedsiębiorstwa mająca zwiększyć ich wydajność lub funkcjonalność (sjp.pwn.pl)

wzrost gospodarczy

proces rozszerzania zdolności produkcyjnych gospodarki (sjp.pwn.pl)

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Wskaż regiony o wysokich i niskich wartościach stopy bezrobocia oraz wyjaśnij przyczyny tego zróżnicowania.

Zróżnicowanie przestrzenne stopy bezrobocia na świecie w 2018 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Światowego.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ prawidłowo poniższe zdanie.

Stopa bezrobocia na świecie wynosi obecnie około

☐ 20%

☐ 5%

☐ 10%

☐ 15%

Ćwiczenie 2

Wskaż, które z poniższych osób można nazwać bezrobotnymi.

☐

Przemek zaczyna naukę w liceum, jednak chce odciążyć trochę rodziców i podjąć pracę, którą mógłby pogodzić ze szkołą. Jednakże nie może jej znaleźć w miejscowości, w której mieszka.

☐

Pani Kasia od roku nie pracuje, ponieważ zajmuje się dzieckiem. Jednakże przez ostatnie dwa tygodnie szuka w internecie ofert telepracy.

☐

Pan Andrzej ma cukrzycę, jednak zakład, w którym pracował 30 lat, został zlikwidowany, a on szuka pracy.

☐

Pani Anna zajmuje się domem, ponieważ jej mąż prowadzi własną działalność gospodarczą, więc ona nie musi podejmować pracy.

Ćwiczenie 3

Dokończ prawidłowo poniższe zdanie.

W ciągu ostatnich kilkunastu lat stopa bezrobocia:

☐ jest na stałym, wyrównanym poziomie.

☐ wykazuje tendencję rosnącą.

☐ wykazuje silne fluktuacje.

☐ wykazuje tendencję malejącą.

Ćwiczenie 4

Korzystając z multimedium bazowego, uporządkuj podane kraje według rosnącej stopy bezrobocia w 2018.

Australia

Bośnia i Hercegowina

RPA

Polska

Tajlandia

Hiszpania

Francja

Dopasuj opisane niżej sytuacje do odpowiednich rodzajów bezrobocia.

koniunkturalne

Państwo Kowalscy przeprowadzili się do innego miasta, ponieważ Pan Kowalski dostał propozycję lepiej płatnej pracy. Niestety, Pani Kowalska nie może już od 2 miesięcy znaleźć pracy w swoim zawodzie.

sezonowe

Proces technologiczny w zakładzie pracy, w którym zatrudniony był Pan Stanisław, został zautomatyzowany. W związku z tym konieczna była redukcja etatów.

frykcyjne

Państwo Wiśniewscy, którzy prowadzą gospodarstwo rolne, zimą nie mają dochodów i szukają wówczas pracy w innych sektorach.

technologiczne

Pan Zbigniew przez wiele lat był górnikiem na Dolnym Śląsku. Jednakże kilka lat temu jego kopalnia została zamknięta. W bliskim sąsiedztwie powstała duża korporacja, zatrudniająca wysoko wykwalifikowaną kadrę roboczą. Pan Zbigniew nie spełnia jednak kryteriów rekrutacji, ponieważ nie zna języków obcych i nie umie obsługiwać komputera.

strukturalne

Pani Elżbieta została zwolniona z pracy w 2009 roku w związku z recesją gospodarczą. Dwa lata później sytuacja zakładu pracy poprawiła się, dzięki czemu Pani Elżbieta mogła wrócić do pracy. W ciągu tego dwuletniego okresu intensywnie poszukiwała innego zatrudnienia.

Ćwiczenie 6

Oblicz stopę bezrobocia w mieście X w 2018 roku, wiedząc, że zamieszkiwało je wówczas 400 000 mieszkańców, z czego 80% z nich była aktywna zawodowo, a liczba pracujących wynosiła wtedy 305 000. Wynik podaj z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku.

Ćwiczenie 7

Stopa bezrobocia w mieście Y w 2018 roku wynosiła 10%. Oblicz liczbę ludności tego miasta wiedząc, że liczba pracujących osiągała wówczas 270 000, a liczba aktywnych zawodowo – 75% ludności ogółem.

Ćwiczenie 8

Sprawdź w dostępnych źródłach, czym jest BAEL. Rozwiń ten skrót. Jakie kryteria – według niego – musi spełniać osoba, żeby można ją było nazwać bezrobotną? Zapisz odpowiedź poniżej.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora: Kamil Kaliński

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Rodzaje bezrobocia. Zróżnicowanie stopy bezrobocia w wybranych państwach.

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum i technikum, zakres rozszerzony, klasa IV

Podstawa programowa

XXI. Wybrane problemy społeczne współczesnego świata: problemy demograficzne, skutki migracji, problemy uchodźstwa, handel ludźmi na świecie, niewolnictwo, wykorzystywanie pracy dzieci i pracowników w krajach o niskich kosztach pracy, bezrobocie, prześladowania religijne i nietolerancja. Uczeń:

6) analizuje przyczyny i skutki bezrobocia w regionach wysoko i słabo rozwiniętych ze szczególnym uwzględnieniem problemu bezrobocia wśród ludzi młodych.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wymienia i charakteryzuje rodzaje bezrobocia,
- definiuje i oblicza stopę bezrobocia,
- przedstawia stan i dynamikę wielkości stopy bezrobocia na świecie,
- porównuje kraje o wysokich i niskich wartościach stopy bezrobocia oraz wyjaśnia przyczyny tego zróżnicowania,
- proponuje sposoby zwalczania bezrobocia.

Strategie: konektywizm

Metody nauczania: pogadanka, dyskusja, praca z e-materiałem

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w parach (lub grupach), praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny (lub/i tablety z dostępem do internetu), mapa świata, zeszyt przedmiotowy

Materiały pomocnicze:

Bibliografia:

- Gawryszewski A., *Struktura przestrzenna zatrudnienia i bezrobocia w Polsce, 1990-1992*, Zeszyty Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, z.13, 1993.
- Kaczmarek T., Koralewski T., Matykowski R., *Wielka Encyklopedia Geografii Świata, t. 12. Ludność świata*, Wyd. Kurpisz, Poznań 1998.
- Soja M., Jelonek A., *Podstawy geografii ludności*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013.

Netografia:

- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/bezrobocie;3876818.html>
- <https://data.worldbank.org/indicator/sl.uem.totl.zs>
- <https://www.nber.org/papers/w22672>
- https://www.researchgate.net/publication/5127514_Geographical_Concentration_of_Unemployment_A_Male-Female_Comparis

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Czynności organizacyjne (powitanie, sprawdzenie stanu klasy, sprawdzenie obecności).
- Dialog z uczniami mający na celu usystematyzowanie podstawowych wiadomości na temat struktury zatrudnienia ludności.

- Przedstawienie celów lekcji.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel zadaje uczniom pytanie, które osoby można zaliczyć do grona bezrobotnych. Następuje burza mózgów. Uczniowie zgłaszają swoje pomysły i tworzą na tablicy mapę myśli. Po skończonym zadaniu nauczyciel wyświetla na tablicy wstęp do e-materiału, weryfikując przypuszczenia uczniów.
- Następnie nauczyciel wyświetla blok główny e-materiału. Prosi, żeby uczniowie w parach (ewentualnie w małych grupach, na przykład trzyosobowych) przedyskutowali definicję bezrobocia i jego rodzaje. Po zakończonej dyskusji uczniowie dzielą się z nauczycielem wynikami swojej pracy, podając przykłady różnych rodzajów bezrobocia. Omawiają też treść galerii grafik dotyczącej rodzajów bezrobocia.
- W kolejnej części lekcji nauczyciel pokazuje na tablicy sposób obliczenia stopy bezrobocia. Po wyjaśnieniu wzoru, wyznacza chętnego ucznia do rozwiązania ćwiczenia umieszczonego pod sposobem obliczania tego wskaźnika w e-materiale (polecenie 1).
- Następnie nauczyciel prosi uczniów o przeanalizowanie wykresów obrazujących: dynamikę stopy bezrobocia na świecie oraz kraje o najwyższej i najniższej stopie bezrobocia. W tym celu uczniowie korzystają z tabletów lub komputerów (polecenie 2)
- Po analizie, nauczyciel inicjuje dyskusję na temat przyczyn zaobserwowanych zjawisk. Uczniowie zgłaszają swoje pomysły, a zadaniem nauczyciela jest ich weryfikacja.
- W następnej kolejności nauczyciel prosi uczniów o wyświetlenie na tabletach grafiki interaktywnej i jej analizę w parach. Po zakończonym zadaniu uczniowie podsumowują informacje, które w niej odnaleźli.
- W następnym etapie lekcji nauczyciel wyświetla na tablicy zadania z bloku „Sprawdź się”. Wskazani uczniowie podchodzą do tablicy i rozwiązują kilka wybranych z nich.

Faza podsumowująca

- Podsumowanie i utrwalenie nowej wiedzy poprzez zadawanie pytań i udzielanie na nie odpowiedzi przez uczniów.
- Nauczyciel nagradza aktywnych uczniów, ocenia pracę w grupach i przypomina cele zajęć.
- Pożegnanie i zaproszenie na kolejną lekcję.

Praca domowa

- Zadanie pracy domowej w postaci dokończenia ćwiczeń zawartych w e-materiale oraz wypisania w zeszytach pomysłów dotyczących sposobów zwalczania bezrobocia. W tym celu nauczyciel zaleca skorzystać z własnej wiedzy, a w razie potrzeby z propozycji zamieszczonych w e-materiale. Podkreśla, że uczniowie mogą także skorzystać z innych źródeł informacji geograficznej (polecenie 3).
- Opcjonalnie można także prosić o zapoznanie się z kolejnym tematem lekcji (w przypadku blended-learning).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimediu: Nauczyciel może wyświetlić grafikę interaktywną na tablicy interaktywnej lub poprosić uczniów o zapoznanie się z nią na tabletach (lub komputerach).